

Yttrande – Remiss - Att säga ja! – Kommunernas förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner (SOU 2026:32)

Sammanfattning

Region Gävleborg har tagit del av utredningen och är överlag positiv till utredningens förslag. Att stärka kommunernas mottagningskapacitet samt att undanröja hinder för etableringar och expansioner är en nyckelfaktor för regional utveckling och tillväxt i hela landet.

I detta remissvar lämnas vidare specifika synpunkter på följande förslag:

- 5.3.1 Statlig rådgivningsfunktion
- 5.4.2 Incitamentspeng för kommuners åtgärder vid företagsetableringar och företagsexpansioner
- 5.6.1 Tillväxtpott för infrastruktursatsningar vid stora företagsetableringar och företagsexpansioner
- 5.6.2 Ansvarsfördelning vid medfinansiering av transportinfrastruktur
- 5.7.1 Flyttningsbidrag
- 5.7.2 Extra tilldelning av statsbidrag för yrkesvux vid stora företagsetableringar och företagsexpansioner
- 5.7.3 Nedskrivning av studieskulder

Kommentarer

5.3.1 Statlig rådgivningsfunktion

Region Gävleborg är positivt inställd till ett inrättande av en statlig rådgivningsfunktion. Region Gävleborg anser att en del i uppdraget till Business Sweden ska vara att analysera hur den nya

rådgivningsfunktionen ska samverka med de myndigheter som är viktiga i samband med stora etableringar och expansioner samt att berörda myndigheter ska få i uppdrag att stödja Business Sweden i detta.

Region Gävleborg föreslår även att stödfunktionen inte enbart ska gälla för etableringar som är för stora företag (dvs 250 anställda) eller motsvarande expansioner. Framförallt för mindre kommuner kan stödet redan behövas vid etableringar och expansioner som understiger 250 anställda.

5.4.2 Incitamentspeng för kommuners åtgärder vid företagsetableringar och företagsexpansioner

Region Gävleborg tillstyrker förslaget att införa en incitamentspeng för kommuners åtgärder vid företagsetableringar och företagsexpansioner. Eftersom även Regioner, i många fall i samverkan med kommuner, genomför åtgärder i samband med företagsetableringar och företagsexpansioner borde även Regioner ges möjlighet att beviljas dessa medel.

5.6.1 Tillväxtpott för infrastruktursatsningar vid stora företagsetableringar och företagsexpansioner

Utredningen identifierar i avsnitt 5.6.1 ett kommunalt problem men föreslår relativt försiktiga lösningar. Problemformuleringen kring kommuners riskexponering är riktig vad gäller medfinansiering och kostnadsökningar. Samtidigt känns förslaget om en ny tillväxtpott ofullständigt analyserat i relation till Trafikverkets befintliga principer och riktlinjer för ansvarsfördelning gällande grundutförande, tillägg samt huvudsystem och sidosystem.

En form av tillväxtpott välkomnas principiellt men omfattningen kan ifrågasättas. 100 miljoner kronor per år är väldigt begränsat i relation till de investeringsbehov av transportinfrastruktur som kan komma att uppstå vid en större industrietablering eller en omfattande expansion av befintlig verksamhet. En enda större åtgärd kan förbruka en betydande andel av potten.

Den befintliga näringslivspotten används för trimnings- och miljöåtgärder i den statliga transportinfrastrukturen och prioritering av åtgärder sker i dialog med näringslivet. Regeringen har avsatt 1,2 miljarder kronor under planperioden 2026–2037. Detta väcker frågan om en tillväxtpott verkligen fyller ett nytt syfte eller om existerande instrument i stället borde utvecklas och utökas ekonomiskt. Olika pottar för snarlika behov kan riskera att skapa förvirring för den målgrupp medlen är ämnade för.

Region Gävleborg föreslår att Trafikverket i stället får ett uppdrag att närmare utforma vilka kriterier som ska styra tilldelningen av medel ur en eventuell tillväxtpott. I uppdraget bör Trafikverket analysera om:

- Potten ska vara ett komplement eller alternativ till näringslivspotten
- På vilka punkter potten ska skilja sig från dagens näringslivspott
- Vilka typer av åtgärder ska vara stödberättigade
- Det ska vara möjligt att kombinera tilldelning av medel ur båda tillväxt- och näringslivspotten
- En ny pott endast ska finansiera statlig infrastruktur
- Det ska finnas prioriteringar mellan olika geografier

Vidare behöver analysen beröra hur tillväxtpotten ska förhålla sig till Trafikverkets principer och riktlinjer om grundutförande och tillägg samt huvudsystem och sidosystem.

Utmaningen ligger inte enbart i finansiering utan även i planeringssystemets förmåga att hantera snabba etableringsförlopp. Region Gävleborg håller därför med om att utvalda objekt och åtgärder behöver ges hög prioritet genom ett särskilt "snabbspår". Om inte Trafikverket kan anpassa sitt arbetssätt till denna typ av etableringsprocesser finns en risk att investeringar försenas eller att Sveriges konkurrenskraft som etableringsland försämras.

5.6.2 Ansvarsfördelning vid medfinansiering av transportinfrastruktur

Utredningens analys av dagens medfinansieringsmodell och de risker som identifierats bedöms som korrekt. Trafikverket har ett tydligt kunskapsövertag, informationsövertag samt kontrollen över projekten. Detta stärker argumentet att staten bör ta större ansvar för kostnadsökningar som uppstår efter avtalstecknande. Ett ekonomiskt dilemma som skulle kunna uppstå är om kostnader inom ett projekt delfinansieras genom medel från länsplanen. Länsplanernas ekonomiska ramar är mycket begränsade, särskilt för de mindre regionerna, och det vore ytterst olyckligt om länsplanerna skulle komma att belastas ekonomiskt för de delar i den statliga anläggningen som medfinansieras av en kommun.

Region Gävleborgs bedömning är att Trafikverket bör bära ansvaret för fördyringar som inte orsakats av medfinansiärens agerande – dock aldrig med medel från länsplanerna. Regionen anser vidare att satsningar av nationellt tillväxtintresse bör finansieras genom ett stärkt statligt ansvar snarare än genom ökad kommunal riskexponering.

5.7.1 Flyttningsbidrag

Region Gävleborg avstyrker förslaget att införa ett flyttningsbidrag till etablerings- och omställningskommuner. Region Gävleborg är positivt till att ett flyttningsbidrag införs men det ska i sådana fall riktas mot alla kommuner där det finns brist på kompetens för den yrkesroll som en person rekryteras till.

Bidraget bör inte enbart riktas till arbetslösa, utan även till personer som genom insatsen kan stärka sin ställning på arbetsmarknaden, exempelvis genom bättre matchning mellan arbete och kompetens eller en tryggare anställning. Det kommer att skapa förbättrade möjligheter för kompetensförsörjning i samband med större etableringar eller expansioner och dessutom kan det finnas positiva följd effekter i form av att arbete med lägre kompetenskrav öppnas upp för personer som idag är arbetslösa.

5.7.2 Extra tilldelning av statsbidrag för yrkesvux vid stora företagsetableringar och företagsexpansioner

Region Gävleborg tillstyrker förslaget från Yrkesvuxutredningen om möjlighet till extra tilldelning av statsbidrag för yrkesvux till kommuner med särskilt stora behov av utbildning ska genomföras.

5.7.3 Nedskrivning av studieskulder

Region Gävleborg avstyrker förslaget att skriva ner studieskulder för personer med eftergymnasialutbildning som är yrkesaktiva i kommuner som tar emot stora företagsetableringar eller expansioner. Förslaget riskerar att få negativa konsekvenser för kompetensförsörjningen i andra geografier där det redan finns brist på eftergymnasial kompetens.

Som utredningen konstaterar har nedskrivning av studieskulder för personer som arbetar och bosätter sig i kommuner som har underskott av sådan kompetens utretts tidigare. Utanför storstäderna är bristen på eftergymnasial kompetens vanligt förekommande och en åtgärd som enbart riktas mot kommuner som tar emot stora företagsetableringar eller expansioner riskerar att fördjupa bristen på kompetens i andra delar av Sverige. Region Gävleborg rekommenderar på detta område en generell åtgärd som underlättar för rekryteringen av eftergymnasial kompetens i alla kommuner där det finns svårigheter att rekrytera det.

Om åtgärden ändå ska riktas mot kommuner med stora expansioner och/eller etableringar bör nedskrivningen endast gälla personer som direkt arbetar med etableringen/expansionen. Andra företag i dessa kommuner skulle få en konkurrensfördel gentemot liknande verksamheter i övriga Sverige och även rekrytering inom välfärden skulle kunna påverkas.

Vidare anser Region Gävleborg att den generella arbetslösheten i berörda kommunen inte borde ingå som kriterium för nedskrivningen av studieskulden. Åtgärden riktar sig mot eftergymnasial kompetens så endast arbetslösheten för personer med eftergymnasial kompetens borde vara ett kriterium. I många kommuner i Sverige där det råder hög arbetslöshet finns samtidigt svårigheter att rekrytera eftergymnasial kompetens. Kommuner med högre arbetslöshet bör därför inte automatiskt diskvalificeras från åtgärden.

Det är positivt att utredningen föreslår ytterligare utredning av dessa förslag eftersom de riskerar att försvåra kompetensförsörjningen och konkurrenskraften i andra delar av Sverige och även hämma möjligheter att attrahera företagsetableringar eller expansioner i kommuner som inte uppfyller alla kriterier i förslaget.

Patrik Stenvard
Ordförande
Regionstyrelsen

Katrien Vanhaverbeke
Utvecklingsdirektör
Regional
utvecklingsförvaltning